

Prof. univ. dr. Stylianos Papadopoulos

**CINSTIRE SFÂNTULUI VASILE CEL MARE:
„NU M-AM NĂSCUT SĂ URĂSC,
CI SĂ IUBESC“***

Urmare a hotărârii Sfântului Sinod, cu binecuvântarea Preafericitului Părinte Patriarh Daniel, anul comemorativ - omagial al Sfântului Vasile cel Mare și al celorlalți Sfinți capadocieni a fost marcat în Biserica Ortodoxă Română prin programe complexe de cinstire a acestor luceferi ai Bisericii lui Hristos. Unul dintre aceste programe a fost și Congresul Internațional de Teologie organizat de Patriarhia Română, în parteneriat cu Academia Română, Secretariatul de Stat pentru Culte și Facultatea de Teologie „Patriarhul Justinian“ din București. Între invitații de peste hotare prezenți la congres, s-a numărat și domnul profesor universitar dr. Stylianos Papadopoulos de la Universitatea din Atena, cunoscut în România, mai ales, prin două lucrări de referință: *Viața Sfântului Vasile cel Mare și Vulturul rănit. Viața Sfântului Grigorie de Nazianz*. În acest onorant context a fost lansată și lucrarea *Patrologie, volumul II/1*, apărută în Editura Bizantină, în cursul acestui an. După cum arată editorii, lucrarea reproduce prima parte a volumului II din ediția grecească și cuprinde perioada patristică a secolului al IV-lea, de la „ieșire din catacombe“ până la Sfântul Atanasie cel Mare († 373). Alături de relatările privind sinoadele bisericești din această perioadă, volumul prezintă pe toții scriitorii și părinții bisericești, dintre care amintim

* Conferință susținută, la Brăila și la Galați, preoților, studenților teologi și seminariștilor de către dl prof. univ. dr. Stelian Papadopoulos, de la Universitatea din Atena, cu prilejul anului comemorativ - omagial al Sfântului Vasile cel Mare și al celorlalți Sfinți capadocieni. Din mare respect pentru marele profesor de teologie și patristică, unul dintre cei mai buni cunoscători ai operelor și vieților Sfinților Părinți, păstrăm stilul oral al cuvântării, care în stilul său atât de accesibil, ne provoacă la pasiunea de a cerceta și studia mai profund aceste inegalabile comori ale Ortodoxiei, sfinții și moștenirea lor spirituală.

pe: Sfântul Petru al Alexandriei, Lactanțiu, Sfântul Alexandru al Alexandriei, Sfântul Pahomie cel Mare, Sfântul Antonie cel Mare. Valoarea lucrării este amplificată de bibliografia adiacentă fiecărui capitol, la zi.

În baza unei vechi prietenii duhovnicești cu Înaltpreasfințitul Arhiepiscop dr. Casian al Dunării de Jos, la invitația Înaltpreasfinției Sale, domnul profesor Stylianos Papadopoulos a fost oaspetele Arhiepiscopiei Dunării de Jos, în ziua de 5 noiembrie 2009. Prezența sa în Arhiepiscopia Dunării de Jos a fost dorită și pentru a întări mesajul creștin, teologic și practic, cu prilejul conferințelor preoțești semestriale, desfășurate pe tema „Familia preotului și rolul ei în educarea tinerilor din parohie“, cu aplicații din viața Sfinților capadocieni. Cu binecuvântarea Înaltpreasfințitului Casian, domnul profesor Papadopoulos a susținut o disertație pe această temă la Teatrul „Maria Filotti“ din Brăila, în fața preoților din protopopiatele Brăila, Făurei și Însurăței. În aceeași seară, la Teatrul „Nae Leonard“ din Galați, domnul profesor a vorbit despre viața și opera Sfinților Vasile cel Mare și Grigorie de Nazianz în fața studenților teologi, a elevilor seminariști, a profesorilor de religie și a elevilor din mai multe licee. Redăm aici textele celor două conferințe, în traducerea pr. prof.dr. Constantin Coman, de la Facultatea de Teologie din București.

I.

Astăzi, într-o zi mare a Bisericii noastre, cu binecuvântarea Înaltpreasfințitului dr. Casian al Dunării de Jos, eu și soția mea vizităm Brăila. Am spus Înaltpreasfinției Sale că de îndată ce am intrat în oraș, apoi în biserică, am simțit mai multă căldură decât în oricare altă parte. În al doilea rând, vreau să mărturisesc faptul că mă simt foarte bine aici, în locul acesta, pentru că noi suntem greci ortodocși și, așa cum știți, locul acesta a fost un spațiu de întâlnire între greci și români. Am aflat, de asemenea, că teatrul acesta, ca așezământ cultural are legătură, la începuturile lui, cu o familie de greci. Iar eu mă rog acum lui Dumnezeu să rămân în ortodoxie, după cum și înaintașii noștri au rămas drept-credincioși, în vremuri mult mai grele. De dumneavoastră ne leagă, așadar, nu numai credința, ci și sângele strămoșilor noștri, vărsat pentru mărturisirea credinței, în perioada stăpânirii turcești. Rămân două lucruri pe care nimeni, niciodată, nu le poate uita: credința și martiriul strămoșilor.

Înaltpreasfințitul Arhiepiscop s-a referit, cu durere, la problemele pe care le întâmpinăm în lumea noastră, ca simpli creștini ai Bisericii noastre, dar

mai ales ca preoți și ca ierarhi – ca păstori ai Bisericii. M-a impresionat modul în care Înaltpreasfințitul vorbește despre problemele familiei creștine de astăzi, felul în care ne cere să ne referim la familia Sfântului Vasile cel Mare. Acesta a scris, a teologhisit, fără să uite niciodată problemele epocii sale și pregătind soluții pentru problemele familiei creștine de mai târziu. Motivul pentru care pornim tema de la Sfântul Vasile cel Mare este faptul că, oricât ni s-ar părea de ciudat, problemele familiei de astăzi sunt aceleași cu încercările familiei creștine din secolul al IV-lea, cu foarte mici diferențe. O să încep spunând că bunicul și bunica Sfântului Vasile cel Mare au suferit în timpul persecuțiilor împotriva creștinilor. Bunicul său s-a jertfit martiric în timpul persecuțiilor împotriva creștinilor. Bunica lui, Macrina, cu foarte multe greutatea a reușit, în cele din urmă, să susțină familia sa cu mulți copii și nepoți, care se hrăneau duhovnicește din tainele lui Hristos.

Ca un exemplu pentru problemele pe care le întâmpina o familie creștină în acea epocă, mă voi referi la familia Sfântului Grigore Teologul. Tatăl Sfântului Grigore Teologul era adeptul unei erezii foarte ciudate, care amesteca elemente iudaice cu elemente păgâne, idolatre. Trebuie remarcat faptul că soția lui s-a căsătorit cu el, dar noaptea se ruga mult pentru soțul ei. Rezultatul acestor rugăciuni îndelungi a fost că, în anul 355, soțul ei s-a botezat. Sfântul Grigorie a devenit mai apoi și episcop în Nazianz. Iată cum familia cunoștea uneori, atunci, dezbinare prin credințele diferite ale membrilor ei și cum, în chip minunat, soția credincioasă aducea și pe soț la dreapta-credință.

Familia Sfântului Vasile cel Mare însă era, așa cum spune și Înaltpreasfințitul Casian, un „laborator de sfinți“. Toți nepoții erau îndrumați de bunica Macrina. La vremea aceea, în Neocezarea, în Nyssa sau în Nazianz nu existau școli teologice. Dar, pentru a vedea ce rol important joacă tradiția sănătoasă în familie, arăt că bunica Sfântului Vasile cel Mare, Sfânta Macrina, transmitea în casă la ea, copiilor și nepoților ei, învățăturile sfinte pe care le primise ea însăși, încă din secolul al treilea, de la Grigorie al Neocezarei. În tinerețile ei, în această cetate din Pont, Neocezarea, erau foarte puțini creștini. Acolo a învățat credința cea bună, bunica Sfântului Vasile cel Mare. Acolo, mai târziu, s-a dezvoltat și o mare comunitate creștină, mulți dintre locuitori devenind creștini. Sfânta Macrina a transmis toată această tradiție și fervoare în familia sa. Aceasta înseamnă că, dacă în familie există un gol foarte mare de cunoaștere, de conservare și de transmitere a tradiției, nu

se pot aștepta rezultate foarte bune. Acest gol al conservării, cunoașterii și transmiterii tradiției îl au bunicii, părinții, preoții, episcopii și învățătorii creștini. Fără lucrarea aceasta a preoților, a episcopilor și a dascălilor, nu se poate vorbi de transmiterea tradiției și de creșterea copiilor într-un potrivit mediu creștin. Tocmai de aceea, Sfântul Vasile cel Mare a redactat mai târziu una din primele sale lucrări adresate tinerilor.

În jurul anilor 361-362, așadar, bărbatul inspirat de Dumnezeu, Vasile, înțelegea cum trebuie însămânțată credința și cum trebuie plantate sfințele învățăminte în sufletele tinerilor. Ca și astăzi, și în alte epoci, tinerii se aflau sub influența unor factori de inspirație materialistă, foarte ispititori. Unii foarte scrupuloși ar putea să ne sfătuiască, după părerea lor, să nu lăsăm tinerii să circule în medii care nu sunt foarte curate din punct de vedere al credinței creștine ortodoxe. Ca să fim foarte realiști, lucrul acesta este, practic, imposibil! Ar fi bine dacă fiii noștri nu și-ar petrece timpul într-un mediu necreștin sau anticreștin! Dar constatăm că este imposibil să excludem pe copiii noștri din mediul în care trăiesc. Nu putem să-i izolăm. Lucrul acesta îl înțelegea, mai bine decât toți, Sfântul Vasile cel Mare. El cerea tuturor tinerilor să nu se îndepărteze de mediul Bisericii spre cel „din afară“ sau să nu citească, nepregătiți, pe filosofii greci și pe poeții greci antici. Ceea ce încerca sfântul, cu toată silința, era să le creeze tinerilor sentimentul de responsabilitate așa, încât să își asume răspunderea de credincioși ai Bisericii. Atât timp cât tinerii au conștiința lor ortodoxă, a credinței ortodoxe, numai atunci sunt în măsură să trăiască în orice fel de mediu, să studieze și să cerceteze orice, să cunoască tot ce se poate cunoaște; abia atunci vor fi capabili să discearnă ce este greșit și ce este folositor duhovnicește, de ce este rău, otrăvitor. Cum am putea noi astăzi să-i izolăm pe tinerii noștri de literatura contemporană?! Nu putem! Dar ca să-i pregătim așa cum trebuie pe tinerii noștri să discearnă binele de rău, atunci le oferim cel mai bun lucru posibil.

Sfântul Vasile cel Mare a cultivat această temă foarte importantă, așa putea spune, toată viața lui. Întâlnim în viața lui o anumită rânduială, un canon personal, prin asumarea căruia a reușit în toată existența sa a-i convinge pe ascultătorii predicilor sale. Care este acest canon? Ca toți capadocienii, ca toți contemporanii săi creștini, Sfântul Vasile cel Mare trăia într-un context păgân. La „modă“ erau filosofii neoplatonicieni. De asemenea, sincretismul era o realitate frecventă la vremea aceea, promovată de filosofi. În jurul

creștinismului aflat încă la început, un mare număr de religii, răspândite la vremea aceea în toată lumea cunoscută, fascinau și atrăgeau oamenii spre idolatrie. Chiar și limba pe care o vorbeau și o înțelegeau oamenii din epoca sfântului era creată de filosofi la care ne-am referit, de poeții antici sau de adepții diferitelor religii de atunci. Ce limbă avea să folosească Sfântul Vasile cel Mare la vremea aceea, din moment ce toată lumea vorbea limba aceea? Toți oamenii, creștini sau necreștini, vorbeau aceeași limbă. În această situație extrem de grea și de ciudată, Sfântul Vasile cel Mare găsește o soluție extraordinară, de o noutate absolută, iar opera lui o reflectă din plin: legătura lui cu mediul extrabisericesc era una firească, normală. Sfântul Vasile cel Mare folosea limba, structurile lingvistice, figurile de stil ale lumii vremii sale. Dar făcea acest lucru cu mult discernământ. Metoda lui, canonul amintit mai sus era următorul: relația naturală, normală cu mediul, contextul în care trăia, era asumată cu atentă măsură, cu mult discernământ.

Între lucrurile importante pe care Sfântul Vasile cel Mare le-a spus, a fost și acesta: „Nu m-am născut ca să urăsc, ci ca să iubesc“. Acest lucru l-a zis ca să nu fie preluat de filosofi greci ai vremii, ci de tineri. În paralel însă, Eschil și ceilalți filosofi antici aveau și unele aspecte negative în gândirea lor. De exemplu, cel mai simplu lucru de arătat, dar adânc înrădăcinat, este că ei credeau în zei, erau idolatri; credeau în dumnezei inexistenți. Și aici trebuie arătat interesul pe care Sfântul Vasile cel Mare însuși îl arată pentru dreapta-credință, căci cineva ar fi putut să zică atunci: „De ce să nu primim și câțiva zei în care credea Antichitatea din Grecia și oamenii din celelalte regiuni?“. Răspunsul este foarte simplu. Când ceri ajutorul de la o anumită persoană care nu există, cum poți fi ajutat? Deoarece tinerii aceia se rugau la zei inexistenți, se înțelege că acest fapt avea consecințe directe, pragmatice: ei nu erau ajutați de Dumnezeu. De aceea, Sfântul Vasile le-a deschis ochii asupra deșertăciunii credinței lor, ca tinerii să lepede idolatria, dar să fie ca albinele luând de la filosofi, de la dramaturgi, artiști, chiar și din unele religii, numai polenul acela din care fac albinele mierea. Celelalte arome amăgitoare, să le lase.

Sunt sfaturi practice, pe care Sfântul Vasile cel Mare le dădea tinerilor. Dar ne punem întrebarea: teologia lui ce sens avea, din moment ce punea un atât de mare accent pe aceste sfaturi practice? De ce să mai consacre toată viața lui pentru a teologhisi? Același lucru l-a făcut și fratele său, Grigorie de Nyssa. La fel și bunul său prieten, Grigorie Teologul. Vom

înțelege rațiunea de a teologhisi, care stă la baza teologhisirii, plecând de la aceeași problemă: cine este în imposibilitatea de a ne ajuta? Sfântul Vasile avea numai 33 de ani când a scris cea mai adâncă operă teologică a sa, pentru a combate pe ereticul Eunomie. De ce Eunomie era eretic? Pentru că prezenta un Hristos Care nu exista, un Hristos Care nu putea să ajute pe nimeni! Eunomie spunea că Hristos a fost Creatorul. Și Sfântul Vasile cel Mare și-a consacrat întreaga sa ființă pentru ca să ajute pe creștini, să le arate că pentru a fi ajutați în lupta pentru mântuire, trebuie să cunoască cine este adevăratul Hristos și să creadă în El. Încă un lucru nu trebuie să îl uităm noi, ortodocșii. Cu Hristos avem legătură nu numai prin intermediul credinței, ci noi participăm la viața Lui. Dar cum putem să participăm la viața lui Hristos, dacă El nu ar fi Dumnezeu și Om, în același timp? Dacă Hristos a fost doar una dintre creaturi, cum susținea Eunomie, dacă este numai un om între oameni, chiar și cu multe calități și virtuți, chiar dacă ar fi devenit și sfânt, doar cu un om nu am fi putut să ne unim, deci nu am fi putut să participăm la existența Lui. Aici este punctul central al mântuirii noastre: întreaga iconomie dumnezeiască, întreaga operă, întreaga lucrare a lui Hristos, de la Întruparea Lui până la Cincizecime, a fost ca noi să putem să participăm la viața Lui.

Ca teologi, cunoașteți foarte bine că sunt creștini care vorbesc despre Sfânta Euharistie de o manieră foarte diferită de noi. Dacă Dumnezeiasca Euharistie nu ar însemna că noi participăm la Hristos Însuși, că ne împărtășim cu Trupul și Sângele Mântuitorului, atunci nu ar fi fost nicio rațiune ca Fiul lui Dumnezeu să devină Om. Dacă ar fi fost vorba numai despre o învățătură anume, chiar despre o teologie foarte adâncă, nu ar fi fost necesar ca Dumnezeu să trimită pe Fiul și Cuvântul Său. Ce ar fi făcut? Ce ar putea face într-o astfel de situație? În anii Vechiului Testament trimisese deja și profeți mari și mici. Ar fi putut în continuare să trimită 20, 50 de profeți. Dar prin învățătura profeților nu avem legătură deplină cu Hristos. Prin urmare, Întruparea lui Hristos s-a făcut ca să fie posibilă împărtășirea noastră euharistică. Cum s-a întâmplat? Și de ce? Fiul și Cuvântul lui Dumnezeu Își asumă firea omenească. Cele două firi ale lui Hristos se unesc. În felul în care se unesc cele două firi, firea omenească nu numai că este influențată de cea dumnezeiască, ci este hrănită de cea dumnezeiască, este potențială de ea. Așa cum pământul când primește apă se unește total cu ea, tot așa, firea omenească s-a sfințit în Hristos și s-a îndumnezeit. Când spunem că s-a

îndumnezeit, ce înțelegem de fapt? Că firea omenească a ajuns la acea stare în care era când ne-a creat Dumnezeu. Dumnezeu ne-a creat după chipul și asemănarea Sa, pentru ca să ajungem, așadar, la sfințire totală și îndumnezeire. Noi ne-am îndepărtat și trăim în păcate, departe de Dumnezeu. Când Fiul și Cuvântul lui Dumnezeu S-a întrupat, ce fire omenească a luat? Este firea omenească pe care a creat-o, inițial, Dumnezeu, dar firea omenească alterată de păcat. Firea omenească pe care a luat-o Domnul Hristos avea însă unele din funcțiile omenești nepăcătoase, adică îi era foame, obosea, se întrista etc. Firea omenească pe care a luat-o Mântuitorul Hristos și care este sfințită și îndumnezeită, această fire omenească îndumnezeită o avem în Sfânta Euharistie. Toată lucrarea și iconomia dumnezeiască aveau tocmai acest scop final, ca să ajungem la Euharistie, la împărtășirea cu Hristos euharistic. Pentru că prin Dumnezeiasca Euharistie, noi ne împărtășim cu firea omenească îndumnezeită a lui Hristos. Dacă nu primim această fire omenească îndumnezeită a lui Hristos, nu putem avea comuniune cu Dumnezeu. Numai dacă avem această împărtășire, dacă avem înăuntrul nostru firea îndumnezeită a lui Hristos, atunci avem și relație desăvârșită cu Dumnezeu și participăm la viața Lui, în și prin Hristos. Împărtășindu-ne, așadar, cu Dumnezeiasca Euharistie și luptându-ne duhovnicește, dorim și noi să ajungem la starea aceea, la nivelul acela al existenței umane, pentru care ne-a creat Dumnezeu.

În felul acesta înaintăm cu siguranță, fără temere, către Împărăția lui Dumnezeu. Domnul va veni, dar ca Împărat. Va avea stăpânirea deplină și va veni pentru noi. Doar că noi nu înțelegem așa cum se cuvine și nu trăim Euharistia corect, adevărat. Atunci nu avem nici legătură cu Dumnezeu, nici nu putem nădăjdui în Dumnezeu.

Înaltpreasfinția Voastră, preacucernici părinți, aici este măreția Ortodoxiei, marea ei luptă pentru adevăr! Pentru Euharistie s-a luptat, se luptă și se va lupta Ortodoxia! Și spunem acest lucru, pentru că știm foarte bine că atâtea milioane de creștini nu trăiesc Euharistia așa cum a lăsat-o Dumnezeu. Pentru că Dumnezeu S-a întrupat, a fost batjocorit, a fost pedepsit, a suportat și crucea și a înviat pentru ni Se oferi prin Sfânta Împărtășanie.

Să dăm slavă Domnului nostru Iisus Hristos, Care la Cincizecime a trimis în Biserică de la Tatăl, prin Duhul, ca noi să avem bucuria prezenței Lui reale în Euharistie! Iar noi ne vom hrăni duhovnicește cu Euharistia, pentru ca să trăim în Hristos.

II.

Știți cu toții că, în lume, au fost scrise sute de lucrări despre Sfântul Grigorie Dialogul, Sfântul Grigorie de Nyssa și despre ceilalți Părinți capadocieni. Noi considerăm aceste lucrări ca pe niște mari daruri de la Dumnezeu. Nu numai că învățăm despre Sfântul Grigorie Teologul, ci încercăm să trăim ca acești mari Părinți ai Bisericii. Poate că o să vi se pară ciudat ceea ce vă spun, dar noi, toți creștinii ortodocși, suntem vasilieni, gregorienii! Și asta deoarece toți, în Biserică, ne împărtășim cu Trupul și Sângele Domnului nostru Iisus Hristos. Trăim, așadar, ceea ce ne-a învățat Sfântul Vasile cel Mare, Sfântul Grigorie Teologul sau Sfântul Ioan Gură de Aur. Cu cât ne adâncim în viața Bisericii noastre, cu atât ne aflăm mai aproape de Părinții Bisericii și de Domnul nostru Iisus Hristos. Acesta este motivul pentru care, uneori, avem nevoie să vorbim despre un părinte ori despre alt părinte. Îngăduiți-mi să spun câteva lucruri din viața Sfântului Vasile cel Mare.

Sfântul Vasile cel Mare provine dintr-o familie de martiri și mărturisitori ai credinței. Ce importanță are acest lucru? Înțelegem aceasta atunci când vom remarca faptul că pretutindeni în lumea creștină există numeroși martiri. Acolo unde astăzi noi, creștinii, trăim în libertate, acolo s-a vărsat sânge pentru credință. De aceea în Sfânta Masă, când se sfințește biserica, arhiereul așază moaște ale Sfinților Martiri! Tradiția pe care o moștenește Sfântul Vasile cel Mare provine de la Sfântul Grigorie al Neocezareii. În secolul al III-lea, când Sfântul Grigorie al Neocezareii a venit în această zonă, a găsit puțini creștini. Prin predica sa, a adus în Biserică cea mai mare parte a populației, alcătuită din oameni păgâni, idolatri.

După ce a făcut cele mai bune studii din perioada aceea, după ce a studiat în Cezareea Capadociei, mare centru educațional, spiritual, după ce a studiat în Constantinopol, Sfântul Vasile cel Mare a hotărât să meargă și la cel mai renumit centru universitar al timpului, Atena. Când a absolvit studiile acolo, i-au cerut să rămână profesor de filosofie în Atena. Însă, acest bărbat sfânt al Bisericii noastre avea mintea și sufletul la țara lui. Se înțelese cu prietenul lui de inimă, Sfântul Grigorie Teologul, să se nevoiască sihăstrește împreună. Nu au reușit, în prima etapă, să meargă împreună și Sfântul Vasile s-a nevoit singur. A mers să studieze monahismul în Egipt. Când s-a întors, s-a retras lângă râul Iris și acolo a dus viața ascetică. Dacă Grigorie trebuia să atragă la creștinism păgânii, Sfântul Vasile cel Mare era

chemat să abordeze un pic diferit această realitate. Mediul în care trăia el era unul creștin. În Cezareea, o mare parte din locuitori erau creștini. Ce ar fi trebuit să facă în această situație Sfântul Vasile cel Mare? Avea în fața lui mulțime de creștini care trebuiau întăriți în credință. Primele lucrări ale Sfântului Vasile cel Mare sunt adresate monahilor, iar apoi tinerilor. Pentru monahi a pus bazele pe care trebuie să se sprijine viața monahală. Noi acum nu înțelegem, dar în acea epocă, monahismul era încă foarte tânăr, mai ales în Capadocia; lipseau canoanele și rânduielile monahale. Putem spune că Sfântul Vasile cel Mare a gândit și a întemeiat modul, scopul și rațiunile de la baza monahismului.

Apoi s-a adresat tinerilor, prin lucrări anume adresate lor. În această lucrare avea de întâmpinat următoarea provocare: tinerii nu aveau o viață normală, numai în familie și acasă, ci și prin diferite legături cu ceilalți tineri, petreceau în cetate, în locuri de pierzare. Și era o problemă aceea cum se raportau acești tineri la lumea păgână. Ei erau creștini, dar modul lor de gândire era încă păgânesc. Cunoșteau elemente din diferite religii, citeau literatura vremii, citeau filosofie, vorbeau limba pe care o foloseau toți, și creștini, și necreștini; era limba pe care o vorbea și Sfântul Vasile cel Mare. Era o provocare cum să folosească limba păgânilor pentru creștini, ca nu cumva și aceștia să devină idolatri. Sfântul Vasile a arătat cum putem folosi limba și structurile lumii acesteia, fără să împrumutăm ideile acestei lumi. Ce a făcut Sfântul Vasile cel Mare? Și în vremea aceea erau citați poeții. Aceștia împrumutau oamenii modul lor de gândire. Sfântul Vasile cel Mare ne-a învățat că putem folosi limba, cu toate proprietățile ei, fără ideile păgânilor. La un moment dat, Sofocle a spus: „M-am născut nu ca să urăsc, ci să iubesc!“. Acest lucru îl aprecia Sfântul Vasile cel Mare. Sofocle era păgân și credea în zei. Lucrurile acestea trebuiau respinse. Dar Sfântul Vasile cel Mare arată tinerilor și creștinilor cum pot trăi, cu o gândire corectă din punct de vedere moral, într-o lume necreștină.

Trebuie să înțelegem că în epoca aceea existau confuzii printre creștini. Nu erau seminare și facultăți de teologie, iar cei care propovăduiau erau puțini. Sfântul Vasile oferă modelul, prototipul de creștin. Sigur că el aduce, pentru aceasta, o mare contribuție teologică. El a întocmit Omiliile la Hexameron și a scris Omilii către tineri. La vremea aceea, toată lumea avea o anumită concepție despre Facerea lumii, despre ce este cerul, ce sunt corpurile cerești. Sfântul Vasile cel Mare folosește datele științifice

ale vremii sale, din astronomie, medicină și alte științe, edificând percepția creștină asupra acestor realități, arătând ce învățături trebuie să refuze și ce învățături trebuie să accepte creștinii, pentru a fi în armonie cu datele revelației. Scopul primordial al operelor sale este de a oferi creștinilor o învățătură sănătoasă.

Sfântul Vasile a avut de înfăptuit și o operă mult mai dificilă. E vorba de confruntarea cu creștinii eretici. Ați auzit de erezia lui Arie; când au fost demontate argumentele lui Arie, ca urmare a Sinodului I Ecumenic, rezultatul a fost că arianismul a cedat, iar creștinii au acceptat teologia Sfântului Atanasie cel Mare. Nu după mult timp, a apărut însă un alt mare eretic, Eunomie, care era și episcop. Trebuie subliniat că toate ereziile erau în interiorul Bisericii; creștinii trăiau în Biserică, dar aveau întrebări, ca și astăzi. Iar într-o epocă în care teologia nu era atât de dezvoltată, în mod cert creștinii adresau mult mai multe întrebări ca acum. Așa cum am spus, fără seminare, fără facultăți de teologie, confuzia era foarte ușor de făcut. În felul acesta, Eunomie spunea că Iisus Hristos nu este deoființă cu Tatăl, așa cum hotărâse Biserica la Primul Sinod Ecumenic. Sfântul Vasile cel Mare avea să răspundă acestui eretic, care era și un foarte bun predicator. Astfel, în anul 364, când avea doar 34 de ani, Sfântul Vasile își asuma responsabilitatea de a-i răspunde lui Eunomie. A prezentat învățătura creștină ortodoxă atât de bine și de coerent, încât argumentele ereticului au fost respinse, iar creștinii care mai aveau unele îndoieli sau erau cuprinși de confuzii, au început să se îndepărteze de eretic. A fost nevoie ca Sfântul Vasile cel Mare să-l combată vehement pe acest om, pentru că cine nu are pe Hristos cel Adevărat nu poate să se mântuiască, întrucât este afară din Biserică. Și vedem acest lucru mai târziu, într-o altă problemă cu care s-a confruntat Sfântul Vasile cel Mare, cu 5-6 ani înainte de a muri. Sfântul Vasile cel Mare a murit în ultimele zile ale anului 378 și în ziua de 1 ianuarie 379 a fost înmormântat printr-o impresionantă procesiune, deoarece lumea îl recunoscuse ca mare teolog și mare sfânt al Bisericii.

Despre partea filantropică nu cred că este nevoie să vă spun, pentru că datele referitoare la această slujire a sfântului sunt foarte răspândite. Pentru prima dată în lume, oamenii se bucurau de o lucrare socială, bogată și studiată. Cezareea, puțin mai mică decât Antiohia, avea între trei și patru sute de mii de locuitori; era o comunitate foarte mare. În afara orașului, Sfântul Vasile a construit Vasiliada, în care, pe lângă instituțiile sociale și medicale cunoscute, erau și școli în care studiau asistenții medicali. Lăsăm această

operă măreață și ne întoarcem la ceva mai adânc pentru mântuirea noastră.

Am spus că Sfântul Vasile a combătut argumentele lui Eunomie. Acesta învăța despre un Hristos ireal. Zece ani mai târziu, Sfântul Vasile este motivat de grija sa pentru mântuirea sufletelor credincioșilor pe care îi păstorea, să teologhisească despre Sfântul Duh. A fost nevoie, deoarece erau eretici care capacitaseră o mare parte din credincioși și învățau greșit că Duhul Sfânt nu ar fi Dumnezeu; negau faptul că Duhul Sfânt este deoființă cu Dumnezeu-Tatăl și cu Dumnezeu-Fiul. Dacă Sfântul Duh nu ar fi fost Dumnezeu, ci o lucrare simplă a lui Dumnezeu, nu ar fi putut să contribuie la mântuirea omului, să edifice continuu Biserica, să lucreze continuu în Tainele Bisericii, până la sfârșitul veacurilor. Sfântul Vasile cel Mare scrie o lucrare foarte importantă, care a răsturnat argumentele ereticilor. Despre aceeași temă a scris și Sfântul Grigorie Teologul.

Noi suntem sfințiți prin har, numai pentru că Sfântul Duh e Dumnezeu. El are stăpânire dumnezeiască, are toate atributele dumnezeirii. Să ne gândim ce face Duhul Sfânt când preotul săvârșește Sfânta Liturghie: preface vinul și pâinea pe care le avem în față, în Trupul și Sângele lui Hristos. Ce sunt Trupul și Sângele Domnului? Sunt firea omenească a lui Hristos, sfințită, îndumnezeită. Noi intrăm în comuniune cu Hristos, participăm plenar la viața lui Hristos deoarece primim în noi, prin cuminecare, ceea ce a săvârșit Duhul Sfânt: pâinea și vinul prefăcute în Trupul și Sângele Domnului. Primim în noi firea omenească îndumnezeită a Domnului nostru Iisus Hristos. Cuvântul și Fiul lui Dumnezeu S-a întrupat, S-a răstignit și a înviat și pentru acest scop: pentru ca Duhul Sfânt să transforme pâinea și vinul în Trupul și Sângele Lui. Împărtășindu-ne cu „Tainele cele dumnezeiești și îndumnezeitoare“ ale lui Hristos, nu rămânem doar la credința în Hristos, ci ne împărtășim cu El și așteptăm Împărăția Lui, pe care El o va instaura la cea de-a Doua Venire.